

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044-250 30 00

www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarexamen
HT 2021
Fakulteten för lärarutbildning

Utformandet av innemiljön i förskolans verksamhet Barns delaktighet

Erica Olofsson och Louise Olsson

Författare

Erica Olofsson och Louise Olsson

Titel

Utformandet av innemiljön i förskolans verksamhet - barns delaktighet

Engelsk titel

The design of the indoor environment in preschools - children's participation

Handledare

Annika Bondesson

Bedömande lärare

Marie Fridberg

Sammanfattning

Syfte med följande studie är att undersöka hur barn och förskollärare talar om delaktighet i utformandet av innemiljön i förskolans verksamhet. Den teoretiska ansatsen som studien bygger på är det sociokulturella perspektivet med fokus på kommunikation, samspel, mediering och delaktighet. Studien är en kvalitativ studie som grundar sig på semistrukturerade personliga intervjuer av förskollärare och gruppintervju av barn. Deltagarna från studien är valda från två olika förskolor där tre förskollärare och sju barn har medverkat. Resultaten visade på att barnen själva beskriver att de inte får vara med och bestämma mycket i utformandet av innemiljön. Förskollärarna beskriver att de gör barnen delaktiga i det vardagliga i verksamheten men att de ibland missar att göra barnen medvetna om sin delaktighet. Resultatet visade att förskollärare och barn talar olika om barns delaktighet i förskolans verksamhet.

Ämnesord

delaktighet, miljö, förskola, social interaktion, demokrati

Förord

Vi vill tacka alla förskollärare och barn som har deltagit i vår studie och låtit oss studenter komma ut på intervjuer och ta del av er verksamhet, tack!

Ett stort tack till vår handledare Annika som har hjälpt oss genom vårt arbete och för all konstruktiv kritik vi har fått som har hjälpt oss att förbättra vår text. Vi vill också tacka vår bedömande lärare Marie som har gett fler betydelsefulla infallsvinklar om vårt arbete.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	4
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
2. TIDIGARE FORSKNING	6
2.1 MILJÖN I FÖRSKOLAN.....	6
2.2 BARNES DELAKTIGHET	7
3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	11
3.1 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV	11
4. METOD	14
4.1 VAL AV METOD	14
4.2 URVAL	16
4.3 GENOMFÖRANDE.....	17
4.4 METODDISKUSSION	18
4.5 ETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	20
5. REDOVISNING AV RESULTAT	21
5.1 RESULTAT AV INTERVJU MED BARN	21
5.1.1 DELAKTIGHET	21
5.1.2 MILJÖ	22
5.2 RESULTAT AV INTERVJUER MED FÖRSKOLLÄRARE	24
5.2.1 DELAKTIGHET	24
5.2.2 MILJÖ	25
6. ANALYS AV RESULTAT	28
6.1 DELAKTIGHET	28
6.2 MILJÖ	29
6.3 SAMSPEL OCH KOMMUNIKATION	31
7. DISKUSSION	33
8. EGNA REFLEKTIONER	39
REFERENSLISTA	40
BILAGOR	43

1. INLEDNING

Ämnesvalet för följande studie är barns delaktighet i utformandet av innemiljön i förskolans verksamhet. Enligt läroplanen för förskolan (Skolverket 2018) ska barnen erbjudas en god miljö som ska vara tillgänglig för alla barn. Miljön ska inspirera till samspel och utforskande av omvärlden för att stödja barnens utveckling, lärande, lek samt kommunikationsförmåga. Miljön i verksamheten ska erbjuda alla barn varierande aktiviteter och valmöjligheter, för att ge förutsättningen till ett bredare lekmönster under olika sammanhang (Skolverket 2018). I Skollagen står det att barnen i förskolans verksamhet ska erbjudas en god miljö (SFS 2010:800). En god miljö kan definieras på många olika sätt. Bland annat menar Claesdotter (2005) att en god miljö är trygg, inspirerande och utmanar barnen till självständigt utforskande. Samtidigt ska en god miljö erbjuda avskildhet och bullerfria utrymmen (Claesdotter 2005). Enligt barnkonventionen i artikel 12 har barnen rätt att uttrycka sina åsikter och tankar och att dessa ska respekteras (SFS 2018:1197). Barn och vuxna har troligtvis olika visioner kring utformandet av innemiljön, därför blir det viktigt att göra barnens röster hörda.

Vi vill undersöka hur förskolans innemiljöer utformas samt barns delaktighet i skapandet av innemiljön. Med innemiljö menas den miljö som barnen är i under större delen av verksamhetstiden inne på avdelningen. Forskning visar att barns delaktighet påverkas av lärarens tro på barnen i utformandet av innemiljön (Knauf 2019). Utifrån våra erfarenheter efter verksamhetsförlagd utbildning och anställning inom förskoleverksamheten ser vi stor skillnad från verksamhet till verksamhet. Skillnaderna handlar om hur verksamheterna prioriterar innemiljön och om barnen involveras i utformandet av innemiljön. Enligt Skolverket (2018) är förskollärarna ansvariga för barnens undervisning, därför blir förskollärarnas tankar viktiga aspekter i att undersöka hur innemiljön utformas. Studien kommer lägga störst fokus inne på avdelningen, eftersom det är där undervisningen till huvudsak genomförs och vårt största intresse ligger. Undersökning kommer inte beröra

tamburen, toaletten eller övriga utrymmen i förskolans verksamhet. Inom forskningsfältet lyfter tidigare forskning fram antingen så som Akyols (2020) studie, barns perspektiv på delaktighet eller som Knaufs (2019) studie, pedagogernas perspektiv på barns deltagande. Det är sällan båda perspektiven lyfts fram i en och samma studie. Denna studie kommer att bidra till kunskapsfältet genom att skapa en djupare inblick i både förskollärares och barns perspektiv på utformandet av innemiljön.

1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Föreliggande studie syftar till att undersöka hur förskollärare talar om utformandet av innemiljön i förskolans verksamhet och hur barnen görs delaktiga. Studiens avsikt är att skapa en fördjupad kunskap om förskollärares inställning samt att erhålla barnens perspektiv kring deras upplevelse av delaktighet i utformandet av innemiljön, för att skapa mer kunskap och få fler perspektiv på hur förskollärare tänker kring utformandet av innemiljön. Det i sin tur syftar till att hjälpa förskollärare kring deras tänkande om hur innemiljön kan utformas.

Våra forskningsfrågor är följande:

- Hur talar förskollärare om barns delaktighet i utformandet av innemiljön i verksamheten?
- Hur talar barn om sin delaktighet i utformandet av innemiljön?

2. TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt kommer tidigare forskning och litteratur som är relevant för studien att presenteras. Tidigare forskning är uppdelad i två underrubriker, miljön i förskolan och barns delaktighet.

2.1 MILJÖN I FÖRSKOLAN

Berti, Cigala och Sharmahds (2019) studie handlar om kvaliteten av den fysiska miljön i förskolan. Studien är en litteraturstudie från 88 olika internationella studier kring ämnet, som involverade olika förskoleverksamheter. Utifrån de 88 olika studierna var intervjuer med barnen individuellt eller i fokusgrupp mest återkommande. Barnen i studierna var mellan noll och sex år gamla. Litteraturen till studien söktes från 1960 - talet fram till den 30 juni 2018. Resultatet visade att den fysiska miljön på förskolor refereras generellt till som den tredje pedagogen och att barn och vuxna refereras till de två andra pedagogerna. I studien framkom det att den fysiska inomhusmiljön påverkar barns beteende, kognition och känslor. Enligt studien (Berti, Cigala & Sharmahd 2019) utvecklas barnens akademiska färdigheter mer genom att ha tillgång till lämpligt material, såsom böcker och skrivmaterial för att utveckla läs- och skrivkunnsighet. Materialet som erbjuds till barnen ska vara anpassat till barnets ålder och undervisningens syfte. Likaså behövs platser där barnen har möjlighet att dra sig undan, för privathet och intimitet (Berti, Cigala & Sharmahd 2019).

Knauf (2019) skriver i sin studie om hur pedagoger kan uppmuntra barnens deltagande i aktiviteter under en dag i verksamheten. Studien involverade sex förskoleverksamheter ifrån länderna Tyskland, Nya Zeeland och USA. Resultatet visade att det finns tre olika nivåer för hur tillgängligt material på förskolor är. Första nivån är när barnen själva lätt kommer åt materialet, vid andra nivån kan barnen se materialet men det är utanför deras räckvidd och den tredje nivån då är materialet varken synligt eller åtkomligt för barnen. Har läraren en tro på att barn

inte kan klara göra saker själva förvaras material högt upp utanför barnens räckvidd, till exempel så placeras saxarna högt upp utanför barnens nivå. Har lärarna däremot en tro på att barn kan förvarar de materialet på barnens nivå, de har öppna hyllor där barnen kan nå material själva och blir då självständiga utan lärarens hjälp. Hur pedagogerna väljer placera/förvara material såsom exempelvis saxarna kan tolkas som pedagogernas uppfattningar och syn på barn och deras förmågor. I de fall när en stor del av lärandematerialet är tillgängligt för barnen kan barnen enligt Knauf (2019) delta i olika lekar och aktiviteter under en dag i förskolans verksamhet.

Miljöer som är varierande och erbjuder komplexitet av utrymme samt material har visat en korrelation på ett mer utforskande beteende, engagemang och sociala interaktioner hos barnen (Berti, Cigala & Sharmahd 2019). För att komplexa utrymmen ska vara effektiva behövs en tydlig spatial definition, det vill säga att det finns en enhetlighet och en definition av tematiska områden som är konsekventa. Följden av det blir att barnen visar en mer kontinuitet i leken, mer samarbeten och på grund av detta tycks barnen uppleva mer positiva känslor (Berti, Cigala & Sharmahd 2019). Resultaten i Knaufs (2019) studie visade att leksaker och olika slags material så som spel, musikinstrument, böcker och kläder för utklädande inte är det enda som påverkar miljön, utan möbler är också en viktig faktor. Finns det fysiska hinder i miljön kan det skapa en barriär för barnens självstyrda och självständiga utforskande. Att ha låga möbler anpassade till barnens storlek i förskolans miljö hjälper barnen att få en bättre överblick och det blir en öppenhet som bidrar till bättre möjligheter för barns deltagande. Knauf (2019) menar att flexibilitet är viktigt för att låta möbler och annat material anpassas enligt barnens behov samt intressen.

2.2 BARNES DELAKTIGHET

Dolk (2013) skriver i sin studie att i många fall kan delaktighet i förskolan ses som någonting där barnen får tillåtelse från pedagogerna att vara med och bestämma. I

studien visade det sig att delaktighet i förskolan oftast handlar om hur barn och pedagoger kan dela på makten att få bestämma. Det kan handla om att tillsammans skapa normer och ramar kring hur en verksamhet ska se ut. Indirekt handlar delaktighet i förskolans verksamhet om demokratiskt samspel mellan vuxna och barn. Dolk (2013) menar vidare att delaktighet är mer än rätten att bara bestämma, delaktighet betyder också att få göra sin röst hörd. Det gäller att den vuxna lyssnar på det barnen säger både verbalt och med kroppsspråket. Delaktighet kan betyda att få uttala en åsikt som inte enbart begränsas till rätten att bestämma, eftersom delaktighet ofta knyts till att bestämma finns det en farhåga att barn får bestämma för mycket eller för lite (Dolk 2013). Akyols (2020) studie handlar också om barns delaktighet i förskolan och genomfördes i Turkiet. Det är en kvalitativ studie som genomfördes med semistrukturerade intervjuer av 200 femåringar i förskolan och förskoleklass. Resultatet från Akyols (2020) studie visade att barnens deltagande i verksamheten var väldigt begränsad. Det är kopplat till att barnen inte fick uttrycka sina åsikter i syfte att forma och ta beslut i verksamheten samt att barnen inte togs in i processen att ta beslut. Ett annat resultat från Akyols (2020) studie visade att barnen ansåg sig vara delaktiga i att ta beslut om sin egen lek och i att få välja vilket material de skulle eller ville använda i verksamheten. Majoriteten av de intervjuade barnen beskrev att det inte fanns någon direkt process som de fick lov att vara delaktiga i för att fatta beslut gällande verksamheten. På samma fråga svarade några barn att de inte visste om att det fanns några processer de kunde vara delaktiga i för att fatta beslut. När det gällde att få vara delaktig i beslutstagande svarade majoriteten av barnen att de fick vara med och ta beslut tillsammans med pedagogerna när det gällde lekar och aktiviteter. På samma fråga svarade några andra barn att de inte fick vara delaktiga i att ta några beslut tillsammans med pedagogerna. Slutsatsen av studien visade att barns delaktighet i förskolans verksamhet var begränsad och att stöttningen av barnens deltagande var bristfällig. Resultatet visade att pedagogernas bristande förmåga att stötta barnen i deras delaktighet kan tolkas som deras syn på barns rätt till delaktighet (Akyol 2020).

Almqvist och Almqvists (2015) studie handlar om barns upplevelser om makt i svenska förskolor. Studien gjordes på fyra svenska förskolor som involverade 25 barn i åldrarna fyra till sex år gamla. Resultaten visade att när läraren lyssnar på barnens åsikter och följer deras ledning, kräver det mod och tillit till barnens egen kompetens. Relationen mellan läraren och barnen är en viktig arena som stärker barns makt, även om det kan leda mot ett annat håll än lärarens egna intentioner eller planering. Likartade resultat påvisades i Chen och Wangs (2018) studie som handlar om att barns utvärderingar av kvaliteten på den fysiska miljön i förskolans verksamhet sällan undersöks. Studien gjordes i Kina på två förskolor som involverade 32 barn i åldern fem år. Barnen fick betygsätta fotografier på utemiljön, innemiljön och miljön på väggarna. Resultaten visade att den fysiska miljön i förskolor med hög kvalitet kan stärka relationen mellan lärarna och barnen, samt mellan barnen. Det visade sig också att barnen satte sämre betyg på dem miljöer som ansågs svåråtkomliga eller var svårare att använda (Chen & Wang 2018). Almqvist och Almqvists (2015) forskning visar däremot att läraren som bestämmer sågs som ett dominant mönster i förskolan. Utifrån barnens perspektiv tyckte majoriteten av barnen att det är bra att lyssna på läraren som bestämde och hade inga invändningar, medan en del av barnen lyssnade på vad läraren sa enbart för att läraren inte skulle bli arg. Beroende på hur barnen ser på auktoritet kan det ses som ett tecken på tillit eller att miljön skapar förutsättningar för barnen att forma ett visst beteende, för att undvika något som de tidigare har upplevt negativt. Det verkar som att barnen vanligen tar ett vuxenperspektiv, genom vilka konsekvenser som kan hända och vad de vuxna kommer att tycka (Almqvist & Almqvist 2015). Chen och Wang (2018) menade att det är viktigt att barnen kan dela sina åsikter kring den fysiska miljön och om det behövs några förändringar. Genom att göra barnen delaktiga kring utformandet av den fysiska miljön ger det en värdefull insikt för att förbättra miljön i förskolans verksamhet. Fortsättningsvis menar Chen och Wang (2018) att barnen har kompetensen att göra sina röster hörda och vara delaktiga kring miljön. Barnen i studien svarade att en del material var för utmanade, till exempel fanns ett pussel med 30 bitar som var för svårt eller att barnen inte visste

hur vissa material skulle användas. Barnen ska ges möjligheten att informeras om beslut kring material och vad de behöver menar Chen och Wang (2018). Däremot visade resultatet att lärarna ofta tar för givet hur miljön ska se ut eller vilka material som ska finnas med utan att ha en dialog tillsammans med barnen, vilket är nödvändigt för barns delaktighet och kreativitet (Chen & Wang 2018). Likartade resultat finns i Berti, Cigala och Sharmahds (2019) studie om barnens vision om miljön. Barnen hade egna preferenser och visioner kring den fysiska miljön på förskolan som skiljde sig från de vuxnas vision, genom att använda miljön på andra sätt så som olika fantasivärldar. Barnen visade en förmåga att upptäcka svagheter och styrkor i olika miljöer samt ge förslag på det som behövde förbättras. När pedagogerna involverade barnen och tog in barnens perspektiv utvecklades barnens kommunikation med vuxna samt förmåga att ta egna initiativ och vara aktiva deltagare (Berti, Cigala & Sharmahd 2019).

Ree, Alvestad och Johanssons (2019) studie genomfördes med semistrukturerade gruppintervjuer av 12 femåringar i tre grupper från olika norska förskolor. Studiens syfte var att ta reda på hur barn uppfattar sitt deltagande i ECEC (Early Childhood Education and Care) verksamheten. ECEC förklaras som dagliga verksamheter i Norge för barn mellan ett och fem år, exempelvis förskolor. Analysen visade att barns delaktighet är beroende av tillit eftersom att vara en del av ett samhälle betyder att våga uttrycka sig och säga sina åsikter och idéer. För att våga säga sina åsikter och idéer utifrån barnens perspektiv behövs det tillit och respekt för varandra. Fortsättningsvis ger det här en grund för en demokratisk verksamhet där barnen ser sig själva och andra som viktiga för gruppen. Likaså handlar det om möjligheten och friheten för barnen att kunna välja om de vill vara med eller inte i olika sammanhang av verksamheten tillsammans med andra. Barnen kan in ta en intersubjektiv relation som respekterar varandras sätt att agera och accepterar varandras olikheter, genom att till exempel imitera varandras uttryck i samma aktivitet (Ree, Alvestad & Johansson 2019).

3. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

I följande avsnitt kommer det teoretiska perspektivet, som kommer vara utgångspunkten för analysen av studien, presenteras. Centrala begrepp som kommer belysas inom det sociokulturella perspektivet är samspel, kommunikation, språk, mediering och delaktighet. Vi har valt sociokulturellt perspektiv som teoretisk utgångspunkt därför att vi anser att den belyser barns delaktighet samt miljö på ett sätt som är utvecklande för vår analys.

3.1 SOCIOKULTURELLT PERSPEKTIV

Enligt Säljö (2015) formas barn i samspel via kommunikation med omgivningen inom det sociokulturella perspektivet. Kommunikationen kan ske genom ögonkontakt, tal och beröring för att bli en del av den sociala gemenskapen. Barn föds med en förmåga att kommunicera och interagera med andra människor, på så sätt utvecklas barnet i att reagera och svara på kommunikativa initiativ. Det som gör människan till en social varelse är att människan tidigt tar in andras perspektiv i samspel med varandra och därmed intar intersubjektivitet, det vill säga att dela med sig av förståelsen mellan medmänniskorna och lära av varandra. Via kommunikation och bekantskap med språket blir människan en tänkande varelse (Säljö 2015). Både Fejes, Marton och Booth samt Säljö menar att de sociala samspelet ökar förutsättningarna för delaktighet och lärande (Fejes 2013; Marton & Booth 2000; Säljö 2000 se Svanelöv, Enarsson, Flygare Wallén & Stier 2019). Vidare menar Säljö att de sociala samspelet kräver en förmåga att kunna läsa av och koda sociala sammanhang och förstå vad som är accepterat eller inte (Säljö 2000 se Svanelöv, Enarsson, Flygare Wallén & Stier 2019).

Strandberg (2006) menar att sociala interaktioner och samspel förser barnet med språket och genom det utvecklas barnets tänkande. Om en förskola skapar många tillfällen för samspel mellan barn och vuxna samt barnen emellan blir det en viktig arena för barnets lärande och utveckling. Samtidigt som samspel är viktigt i förskolan är delaktighet en viktig aspekt att ha med. Delaktighet är mer än bara

inflytande, det innebär exempelvis att kunna undersöka, experimentera och utveckla. Strandberg (2006) förklarar enligt det sociokulturella perspektivet att med delaktighet menas att barnen ska ges möjligheten att kunna vara med i aktiviteter utan att nödvändigtvis behärska det de inte förstår, eftersom barnets inre kompetens har sin grund i yttre gemensamma aktiviteter (Strandberg 2006). Det är viktigt att inte förneka barnens tankar eftersom det ger en indikation på var barnet befinner sig i sin tankeprocess. Barnens önsknings berättelser berättar om motivationen finns och kan ge en ny infallsvinkel om exempelvis ett specifikt ämne (Strandberg 2006).

Ett viktigt begrepp inom det sociokulturella perspektivet är mediering som sker mellan människor genom interaktioner och olika former av kommunikationer (Säljö 2015). Människan medierar ständigt omvärlden och språket är ett viktigt redskap för att ge perspektiv på världen som gör att människan kan beskriva objekt på olika sätt. Genom att använda medierande redskap såsom språk, bilder och begrepp hjälper det människan att kunna beskriva och kommunicera med omvärlden. De medierande redskapen hjälper människan att se och förstå världen på ett speciellt sätt som kommer fram ur samhället (Säljö 2015). Vidare menar Säljö (2014) att medieringen innebär att människans tänkande och föreställningar kommer ifrån dess kultur. Språket är unikt för människans kunskapsbildande med förmågan att samla och kommunicera erfarenheter. Det är i kommunikationen med andra som gör att vi blir delaktiga i att kunna beskriva världen och samspela med andra människor i olika aktiviteter (Säljö 2014).

Enligt Strandberg (2006) är miljön inom det sociokulturella perspektivet inte neutralt, i miljön finns det kunskaper, värderingar och känslor. Barnets förhållande till miljön ändras i takt med barnets aktiviteter i miljön. När material finns tillgängligt för barn i deras egen höjd i förskolans verksamhet gynnar det barnens utveckling. Att material finns tillgängligt menar Strandberg (2006) kan göra att barnen känner sig inbjudna att ta del av det som finns och dela med sig av sina tankar. Barnet kan känna att dennes kompetens är viktig för gruppen och barnet får

möjligheten att påverka sin miljö. För dem barn där materialet inte är tillgängligt menar Strandberg (2006) att de sällan känner sig inbjudna, förväntas inte att bidra med någonting och vågar inte uttrycka sina tankar. Att material är tillgängligt och som barnen har tillgång till skapar förutsättningar för goda relationer mellan vuxna och barn (Strandberg 2006).

4. METOD

I följande avsnitt kommer den valda metoden för studien att framföras. Val av metod, urval, genomförande, metoddiskussion och etiska överväganden kommer att presenteras. Den valda metodansatsen till studien är en kvalitativ forskningsansats för att kunna få fram ett svar utifrån vårt syfte. Syftet är att få fram förskollärares och barns åsikter om delaktigheten i utformandet av innemiljön.

4.1 VAL AV METOD

Denscombe (2016) beskriver den kvalitativa forskningen som djupgående eftersom den använder deltagarnas ord och tankar (Denscombe 2016). Denna studie har undersökt hur förskollärare och barn i förskolans verksamhet ser på delaktighet i innemiljön, därför var kvalitativ forskningsansats lämpligast. Om studien genomförts med enkäter hade deltagarnas åsikter och tankar blivit otydliga. För att få fram deltagarnas åsikter och tankar har vi genomfört intervjuer. Magne Holme och Krohn Solvang (1997) menar att med en kvalitativ intervju bjuds deltagarna till en mer vardaglig situation via ett samtal. Deltagarna får möjligheten att påverka samtalets utveckling, forskaren ska endast ha en ram för att belysa de frågor som forskaren vill få svar på (Magne Holme & Krohn Solvang 1997). Vidare menar Denscombe (2016) att intervjuer kan få fram deltagarnas åsikter, uppfattning och erfarenheter där forskningens syfte är att förstå dem mer på djupet.

Denscombe (2016) menar att det finns olika typer av intervjuer. En typ av intervju är semistrukturerade som har ett färdigt fokusområde, där svaren inte är förutbestämda. Vid semistrukturerade intervjuer finns det ett antal frågor som ska besvaras, ordningsföljden på frågorna kan variera och vara flexibla samt så kan intervjuaren ställa följdfrågor vid behov. När intervjuaren ställer frågor till den intervjuade är det bra att ge exempel som kan hjälpa att besvara frågan, följa upp den intervjuandes svar och be om exempel eller motivera svaret för att kunna gå mer på djupet. Intervjuaren kan kontrollera att det den intervjuade svarade är

korrekt genom att göra en kort sammanfattning av informationen. Intervjuaren behöver vara öppen och flexibel för svaren för att låta den som blir intervjuad få utveckla sina tankar och idéer om de ämnen som tas upp i intervjun. Med semistrukturerade intervjuer kan forskaren utveckla frågorna under projektets gång, det vill säga att frågorna kan ändras från intervju till intervju. Svaren som samlas in vid tidigare intervjuer kan leda till att forskaren följer ett nytt perspektiv inför nästa intervju (Denscombe 2016). Dock menar Magne Holme och Krohn Solvang (1997) att en intervju är krävande för både forskaren och den som intervjuas. Forskaren behöver kunna sätta sig in i hur den intervjuade upplever, för att kunna förstå dennes tankar. Forskarens egen uppfattning ska däremot inte tvingas på den intervjuade. För den intervjuade krävs det att kunna redovisa och argumentera för sina tankar och åsikter. Kan forskaren och den intervjuade klara av de nämnda delarna skapas det tillit i relationen (Magne Holme & Krohn Solvang 1997). Utifrån studiens syfte anser vi att semistrukturerade intervjuer med förskollärare var mest lämpligt för att få förskollärarnas tankar och idéer. Denscombe (2016) beskriver att personliga intervjuer ofta föredras av forskare eftersom det är lättare att arrangera. Vid personliga intervjuer får forskaren informationen från en och samma källa nämligen den intervjuade, vilket gör att det blir lättare för forskaren att lokalisera deltagarnas tankar och åsikter. Det blir lättare att kontrollera intervjun eftersom forskaren bara har en person att ledsaga genom intervjun, och vid ljudinspelad intervju blir det lättare att transkribera från en röst (Denscombe 2016). Att göra personliga intervjuer med förskollärarna i studien var att föredra eftersom det är svårt för ett helt arbetslag att hitta en gemensam tid för att genomföra gruppintervjuer. Med personliga intervjuer kunde förskollärarna välja en tid som passar dem bäst och för att vi ville få förskollärarnas egna tankar samt åsikter utan att de påverkades av varandra.

Enligt Källström och Andersson Bruck (2017) ska metoden för forskning med barn vara rolig och intressant, för att minska den ojämlika maktrelationen mellan forskare och barn. Metoden ska vara anpassad efter barnens ålder, erfarenheter,

önskemål och kompetenser kring forskningsämnet. Genom att använda en metod som gör att både barnen och förskollärare kan tala mer fritt, blir det roligare och mer intressant för deltagarna (Källström & Andersson Buck 2017). Av den anledningen har gruppintervjuer använts som metod för att intervjua barnen. Eliasson (2018) menar att i vissa fall kan gruppintervju gynna studien eftersom det kan bli synligt hur deltagarna tänker i grupp (Eliasson 2018), vilket vi hade i åtanke. En annan anledning till att gruppintervjuer valts som metod när barnen ska intervjuas var att vissa barn kunde tycka att det var obehagligt att svara själva, det kunde då kännas tryggare för barnen att svara i grupp.

4.2 URVAL

Eliasson (2018) menar att om forskare vill kunna uttala sig om en viss grupp en så kallad population är det bra att kunna göra ett urval ur populationen (Eliasson 2018). Urvalsgruppen i denna studie var tre förskollärare och sju barn som går i förskolan. Det låga antalet deltagare valdes då vi ville kunna gå in mer på djupet av vad som sagts under intervjuerna. Intervjuerna med barnen delades upp i två grupper med tre deltagare vid det ena tillfället och fyra barn vid det andra tillfället. Vi var medvetna om att det kunde komma att ske ett visst bortfall om något barn eller någon förskollärare inte ville delta i studien, om de misstolkade informationen eller om någon ville avbryta. Studien genomfördes på två förskolor, de två förskolorna valdes eftersom vi ville få in fler synsätt utan att ha för stort antal deltagare att intervjua. På varje förskola valdes en grupp barn med tre eller fyra antal barn och en/två förskollärare ut från samma avdelning. Alla barnen var mellan 4–5 år, eftersom vi ansåg att barn i denna ålder är mer medvetna än yngre barn om sitt eget inflytande samt att de är mer verbala och kan sätta ord på sina tankar. Det är förskollärares inställning som vi ville erhålla djupare kunskaper kring, därför var det förskollärarna från de valda avdelningarna som intervjuades. Utifrån urvalsgruppen valdes två förskolor baserat på förskolor som ligger i södra Sverige. Information om studien skickades ut till ett antal rektorer som i sin tur skickade ut informationen till sina samtliga förskolor. Utifrån de förfrågningar som skickades

ut valdes två avdelningar efter deras godkännande. Barnens deltagande valdes utifrån de samtycken vi fick från vårdnadshavare.

4.3 GENOMFÖRANDE

Innan vi skickade ut information till de valda förskolorna förberedde vi de frågor som vi ville ställa under intervjuerna. Vid förberedelserna av intervjufrågorna var vi noggranna med hur frågorna utformades och diskuterade dessa frågor tillsammans med handledaren (se bilaga 1 & 2). Vi diskuterade hur frågorna var ställda, var frågorna anpassade efter deltagarnas ålder, var frågorna öppna eller stängda. Sedan skickades missivbrev om studien och samtyckesblanketter till de valda förskolorna (se bilaga 3 & 4). När samtliga samtycken från förskollärare och vårdnadshavare var insamlade påbörjades fältarbetet och vi bokade en tid för att kunna intervjua barnen samt förskollärarna. Intervjuerna med barnen genomfördes med två gruppintervjuer där vi satt tillsammans vid ett bord ostört i ett rum vid den ena intervjun och i en ring på en plats utomhus vid det andra tillfället. Med förskollärarna gjordes personliga intervjuer, en intervju genomfördes i ett rum ostört och två intervjuer genomfördes utomhus där vi blev avbrutna av nyfikna barn. Denscombe (2016) menar att det är viktigt att tänka en extra gång kring var intervjun genomförs, att miljön är lugn och att ljudnivån inte blir för hög eller störande (Denscombe 2016). Intervjuerna spelades in med hjälp av ljudupptagning med intervjuarnas telefoner för att sedan transkriberas. Att spela in en intervju menar Eliasson (2018) är en fördel eftersom forskarna lättare kan använda sig av citat. Ljudinspelning gör det möjligt att gå tillbaka och lyssna på vad som egentligen sades under intervjun (Eliasson 2018).

Det inspelade materialet från intervjuerna har transkriberats efter intervjuerna. Allt inspelat material transkriberades inte. Det som inte transkriberades var olika avbrott under intervjuerna, då barnen eller förskollärarna blev distraherade av andra barn eller började prata om något annat som inte handlade om vårt ämne. Transkribering gjordes för att få en så fullständig bild som möjligt på det som diskuterades under

intervjuerna och för att kunna göra en analys av materialet som har insamlats. Vi diskuterade barnens uppfattning och förskollärarnas syn på ämnet och gjorde mind maps av varje intervju för att koda innehållet. Det här för att se ifall barnens uppfattning om deras delaktighet och förskollärarnas uppfattning går åt samma riktning. Ovanstående var en viktig del av vår diskussion, däremot var vi medvetna om att vår undersökning inte kan representera alla förskolor. Svaresresultaten kan skilja sig från förskola till förskola, även från kommun till kommun eftersom resultaten kan påverkas av var undersökningen görs. På så sätt kan tillförlitligheten vara låg, eftersom vi egentligen bara kan uttala oss om de förskolor som undersöks. Däremot blir studien giltig för de två förskolor som har varit med i undersökningen, för dem barn och förskollärare som är med.

4.4 METODDISKUSSION

Källström och Andersson Bruck (2017) menar att det finns en viss risk med att genomföra gruppintervju med barn, eftersom barnen redan befinner sig i sociala konstruktioner kan det vara svårt att styra riktningen på samtalet. Källström och Andersson Bruck (2017) menar även att barn i gruppsammanhang kan avslöja saker som hålls mellan barn och barn eftersom de inte vill uppfattas som annorlunda. Det barnen väljer att berätta i forskningen är dock inget som forskaren kan påverka utan ligger hos den enskilda individen (Källström & Andersson Bruck 2017). Denscombe (2016) menar att en fördel med gruppintervju är att fler personer inkluderas där fler åsikter och tankar kommer med, vilket innebär att resultatet blir då representativt för fler. Eftersom vår studie är småskalig så blev de nämnda fördelarna med gruppintervju viktig för oss då vi ändå ville få ett giltigt resultat. En nackdel med alla sorters intervjuer menar Denscombe (2016) är att intervjuaren har stor inverkan på hur deltagaren svarar utifrån intervjuarens personliga identitet, vilket innebär personens ålder, kön och etniska ursprung. Med andra ord kan deltagaren välja att svara på olika frågor på olika sätt och i olika grad utifrån vem det är som intervjuar (Denscombe 2016). Vidare beskriver Denscombe (2016) att en nackdel med semistrukturerade intervjuer är att de är väldigt tidskrävande, den

kräver efterarbete genom kodning av det insamlade materialet vilket tar tid. Trots att semistrukturerade intervjuer tar mycket tid ansåg vi att det var mest gynnsamt för vår studie, eftersom den belyser deltagarnas tankar och funderingar och kan gå in på djupet precis som Denscombe (2016) nämner som en fördel.

Vid genomförandet av gruppintervjuerna behövde vi vara uppmärksamma på barnens signaler att vilja delta i studien. Vi märkte att alla barn inte var bekväma att göra intervjun utan en förskollärare med sig, vid ett av intervjutillfällena. För att göra det bekvämt och tryggt för barnen var förskolläraren med under intervjun, det kan ha påverkat barnens svar. Barnen kan ha svarat på vissa frågor på ett visst sätt eftersom de har erfarenheter av att förskolläraren vill ha en viss typ av svar. Utifrån våra intervjuer kunde vi se att några barn svarade för att sedan titta på förskolläraren som satt med. Det kan tolkas som att barnen svarade utifrån vad de trodde förskolläraren ville höra. Ett alternativ till att göra intervjuer med barn är att innan intervjuerna besöka barnen på förskolan, så att barnen får veta mer om vilka vi är. Vi gjorde inga besök innan och vi blev på så sätt främlingar för barnen som deltog i intervjuerna vilket kunde skapa obehag. Det påvisade ett av barnen med sitt kroppsspråk när barngruppen fick frågan om de ville göra intervjun själva med oss. Under intervjuerna med barnen, med eller utan förskollärare, visade ingen av barnen något obehag verbalt eller med kroppsspråket. Vid barnens gruppintervjuer blev ett tillfälle inne och det andra tillfället utomhus, däremot upplevde vi inte att det påverkade resultatet på något avgörande sätt. Vid intervjun med förskolläraren som var med under barnens intervju, hörde förskolläraren vad barnen svarade på våra frågor som de fick. Svaren och frågorna kunde på så sätt ha påverkat hur förskolläraren sedan svarade på frågorna vid förskollärarens intervju, vilket kan ha påverkat resultatet. Vid intervjuerna med de andra två andra förskollärarna gjordes de utomhus i närheten till en barngrupp, vilket gjorde att intervjuerna inte kunde göras helt ostört och mindre avbrott fick göras under intervjuns gång. Vi upplevde dock inte att det påverkade resultatet på något avgörande sätt, förskollärarna kunde svara på våra frågor och ge givande svar.

4.5 ETISKA ÖVERVÄGANDEN

Innan vi påbörjade fältarbetet gjordes en GDPR-anmälan eftersom det var ett krav från högskolan. I Vetenskapsrådet (2017) står det att samtycke från samtliga deltagare är ett krav inom forskning enligt samtyckeskrauet. Vi har därför skickat ut samtyckesblanketter till vårdnadshavare och förskollärare innan fältarbetet påbörjades. Källström och Andersson Bruck (2017) menar att när det gäller samtycke med barn kan det ske på andra sätt än att skriva med papper och penna. På så sätt behövde vi vara extra uppmärksamma och lyhörda för barnens signaler när de försökte förmedla om de ville vara med eller ej, till exempel om barnen drog sig undan. Alla deltagare fick information vad studien handlar om och att de har rätten att avbryta sin medverkan under hela studiens gång i enlighet med Vetenskapsrådets (2002) krav på forskning. Informationen var även anpassad efter ålder för att barnen också skulle förstå. Vi har anonymiserat alla deltagare så att de inte går att identifiera, genom att inte skriva deltagarnas riktiga namn eller vilken förskola studien baseras på enligt Vetenskapsrådets (2017) riktlinjer.

Källström och Andersson Bruck (2017) menar att hur frågor ställs till barn kan bli ett etiskt dilemma, genom att ställa frågor som gör att barnen känner sig otillräckliga eller generade. Därför var det viktigt för vår studie att granska frågorna noggrant innan de användes, för att det inte ska bli ett etiskt dilemma. Vetenskapsrådet (2017) nämner även konfidentialitet som ett krav inom forskning, vilket betyder att vi har låst in insamlad information så obehöriga ej kan komma åt det. Allt insamlat material har lagts över på ett USB-minne för att förvara empirin på ett säkert sätt, dels för att det insamlade materialet inte ska försvinna eller förstöras innan vi är färdiga med studien och dels för att obehöriga inte ska få tillgång till vårt material, vilket deltagarna informerades om enligt informationskravet. Vetenskapsrådet (2002) beskriver också nyttjandekravet, vilket innebär att det insamlade materialet endast används till vår studie. Efter studien godkänts och är avslutad har vi förstört allt insamlat material för att garantera att materialet ej kommer användas till något annat.

5. REDOVISNING AV RESULTAT

I följande avsnitt kommer resultatet av intervjuerna att presenteras. Resultaten kommer att presenteras i två olika rubriker, resultat av intervju med barn och resultat av intervjuer med förskollärare. Förskollärarna presenteras som Fsk 1, Fsk 2 och Fsk 3. I de två rubrikerna kommer två underrubriker att dela upp resultatet för att få ett lättare sammanhang, underrubrikerna är delaktighet och miljö.

5.1 RESULTAT AV INTERVJU MED BARN

Följande forskningsfråga ligger till grund för nedanstående resultat:

Hur talar barn om sin delaktighet i utformandet av innemiljön?

5.1.1 DELAKTIGHET

Barnen i studien svarade att de inte får vara med och bestämma på sin avdelning, medan några barn svarade att de ibland får vara med. Barnen menade att det är fröknarna som bestämmer mest på deras avdelning, när det gäller både i utformandet av innemiljön och om övriga beslut i verksamheten. När någon ska lyssna på vad barnen vill bestämma om på förskolan är det främst fröknarna som lyssnar, två barn säger också att andra barn kan lyssna om de vill något eller behöver hjälp. Barnen svarade att de även kunde prata med en fröken om de ville något i förskolan. De nämnde även att de kan fråga andra barn om hjälp när de vill något som barnen själva inte kan nå. Ett barn svarade att om någon skulle ha trillat kan man ta hjälp av andra barn. Som två barn förklarar i citaten nedan:

När nån har trillat och skadat sig så kanske ett stort barn kan komma å säga till fröken. (Barn 1)

Om det är några längre barn som når upp till som de små vill ha. (Barn 2)

Barnen beskrev att när de själva får lov att bestämma handlar det om deras egen lek men även om var de ska leka, de gav exemplet att de får välja om de ska leka inne eller ute. Vid frågan om barnen får bestämma över någonting annat än bara leken på förskolan refererar de återigen till leken, och svarade att i leken får de bestämma själva utan en fröken. Några barn pratade om att de får bestämma kring maten och vad de vill ha vid frukost samt lunch. Vid frågan om barnen oftast får bestämma själva om de ska leka inne eller ute svarade barnen ja, barnen svarade även ja på att de själva får bestämma vilken lek de ska leka.

Får bestämma vad vi ska leka om vad vi ska göra. (Barn 2)

Några barn beskrev även att de fick vara med och bestämma vart de skulle gå på utedagar. Fyra av barnen från en förskola nämnde själva under intervjun att de har ett barnråd där de får prata och bestämma om olika aktiviteter som de vill göra på förskolan. När vi ställde en följdfråga till barnen om varför de har ett barnråd svarade ett av barnen, ”för att vi ville ha ett barnråd”. Barnen svarade att de pratar om vad man gör och vad man bestämmer på barnrådet. Barnen berättade alla de olika saker som de har bestämt ska hända under kommande termin, som att till exempel ha en utklädningsdag, inledningsdag, övernattning och tvärtomdag.

När vi är i barnrådet får vi bestämma när fröknarna ska vara barn och vi ska vara vuxna. (Barn 3)

5.1.2 MILJÖ

Barnen beskrev att det finns visst material på deras avdelning som inte är tillgängligt. Några barn förklarade att vildkatten är ett spel som de inte har tillgång till utan att behöva fråga en fröken, några andra barn svarade att de inte har fri tillgång till springcyklarna utan en frökens tillåtelse.

Man frågar fröken för det är fröken man måste fråga. (Barn 2)

När barnen fick frågan om de skulle vilja komma åt materialet själva svarade de både ja och nej, två barn svarade att det är jättetråkigt/tråkigt att inte komma åt material. De fick frågan om de skulle vilja ha det på något annat sätt än att behöva fråga fröken för att kunna spela vildkatten eller komma åt springcyklarna, då beskrev de att de gärna skulle vilja komma åt sakerna själva. Inne på avdelningen beskrev två barn att där inne blir mycket städande och att saker ska läggas undan i lådor. Ett barn svarade om springcyklarna vid frågan om det finns leksaker eller annat som de inte får använda eller när själva.

Där kan vi inte ta oss in för att vi inte får pilla, för att vi får inte ta nycklarna själva. (Barn 4)

När barnen fick frågan om vad de tycker är roligt att bestämma på förskolan svarade några av barnen att dansa, några andra barn svarade att de tycker om att bestämma saker som händer på förskolan till exempel att sova över. Ett av barnen svarade att de tycker det är roligt att få komma åt undanplockat material själva.

Att vi får öppna leksaksförrådet. Själva! Och att vi får ta leksakerna själva!
(Barn 2)

Barnen beskrev att det är fröknarna som bestämmer hur det ska se ut inne på avdelningen. Vid frågan om barnen får vara med och bestämma hur det ska se ut inne på avdelningen svarar alla barnen nej, det är bara fröknarna. Tre barn förklarade att om de fick välja själva så skulle de gärna bestämma att utforma innemiljön med gamingställe, golfställe, målar- och dansställe. Fyra andra barn beskrev att de gärna skulle vilja haft det stökigt på avdelningen.

Jag vill att det ska vara ett gamingställe. (Barn 5)

5.2 RESULTAT AV INTERVJUER MED

FÖRSKOLLÄRARE

Följande forskningsfråga ligger till grund för nedanstående resultat:

Hur talar förskollärare om barns delaktighet i utformandet av innemiljön i verksamheten?

5.2.1 DELAKTIGHET

De tre förskollärarna talar om att delaktighet handlar om att få med barnen i det vardagliga, att barnen får lov att komma med egna idéer och kan påverka verksamheten, för att visa att de tar åt sig av det som barnen säger. Barnen kanske inte alltid förstår att de är med i beslut som rör verksamheten och förskollärarna själva nämner att de inte alltid är så bra på att förmedla till barnen att de får vara med och påverka. Fsk 2 och Fsk 3 talar om att det är viktigt att lyssna på barnen och att låta barnen få sin röst hörd i förskolans verksamhet. Fsk 1 svarade att de många gånger missar att göra barnen delaktiga i beslut och det är därför barnen inte alltid är medvetna om att de får vara med och bestämma. På frågan om hur de ska göra barnen medvetna om sin delaktighet i förskolan svarade alla tre förskollärarna att de jobbar mycket med demokrati och röstning. Fsk 2 svarade att genom att använda rätt begrepp i olika undervisningssituationer görs barnen medvetna om sin delaktighet. Även om barnen inte alltid vet vad de olika begreppen betyder kan den erfarenheten skapa en bas när barnen sedan börjar i skolan. Vidare förklarade Fsk 2 att det är viktigt att vara en härvarande pedagog som lyssnar och ställer följdfrågor till barnen i deras utforskande.

Alla tre förskollärare nämner att när barnen ska vara med och bestämma något som exempelvis gå på promenad eller leka på gården görs det genom en röstning och efter röstningen får barnen ta reda på resultatet av röstningen. Fsk 2 och Fsk 3 nämner att de använder ett barnråd vid större önskemål som finns hos barnen. Fsk 1 svarade att det finns en acceptans hos barnen på det som röstades fram och att

barnen inte frågar varandra vad de röstade på, utan barnen accepterar resultatet av röstningen. Fsk 2 och Fsk 3 nämnde att skapa en trygghet är viktigt för barns delaktighet.

Skapa en vi-känsla och i den vi-känslan då trygghet, så får man då en delaktighet som då blir ganska naturlig.

Fsk 1 berättade att vid början av terminen tillfrågas barnen vad de vill hitta på som grupp. Förskolläraren skriver ner barnens förslag och tar vidare det till sin planering, sedan röstar barnen, tar det med tillbaka till arbetslaget och planera vidare, vilket Fsk 1 svarade gör barnen delaktiga i det som sker och försöker få med barnen så långt det går. Fsk 3 svarade att arbetslaget jobbar med delaktighet hela tiden, från det lilla till det stora. Fsk 2 svarade att de för diskussioner med arbetslaget för att kunna bemöta barnen så likvärdigt som möjligt och som förskollärare göra barnen medvetna om sin roll i gruppen. Vidare svarade Fsk 2 att de arbetar med barnkonventionen och genom det får de in delaktighet tillsammans med barnen och kan komma in på olika spår.

Vi har ingen spjutspets utan de är barnens intresse, delaktighet och fantasi som formar vår verksamhet.

5.2.2 MILJÖ

På frågan angående tillvägagångssättet för utformandet av innemiljön på avdelningen svarade Fsk 1 att de observerar vad barnen leker med, vilka platser barnen befinner sig på och vad barnen tycker om det. Fsk 1 och Fsk 2 menar om det är stökigt eller om leken har stagnerat i ett rum funderar arbetslaget hur det går att få in leken mer och tittar på vad som händer om de flyttar något hit eller dit i rummet. Fsk 1 svarar att det främst är processen genom observationer som sedan diskuteras ihop i arbetslaget och vad de ska prova eller göra på avdelningen. Fsk 2 och Fsk 3 svarade att de har föränderliga lärmiljöer inne på avdelningen. Genom att använda tygstycken skapar de olika tillfälliga rum eftersom de inte har fri tillgång

till lokalerna för att skapa mer permanenta lärmiljöer. För att göra barnen mer delaktiga i dessa beslut svarade alla tre förskollärare att man skulle kunna göra intervjuer med barnen och göra en rundvandring på avdelningen. Då kan förskollärarna ställa frågor till barnen om hur de tänker om och uppfattar utrymmet. Förskollärarna menar att det är ett bra sätt för att få fram barnens tankar. Genom att ställa frågor till barnen görs de delaktiga vid förändringar och barnen får vara med och bestämma. Fsk 3 beskrev trygghetsvandringar som en del i att få fram barnen tankar kring innemiljön.

Vi gör trygghetsvandringar och trygghetsintervjuer med barnen. Och då pratar vi utifrån de olika rummen...

Vid frågan om tillgänglighet svarade Fsk 1 att tillgänglighet är när barnen själva kan nå och ta fram material och att de kan komma och fråga efter ett visst material, eftersom en del saker behöver sättas högre upp på hyllor på grund av platsbrist. Fsk 1 tog upp exemplet att barnen själva kan komma åt vildkatten, vilket barnen själva nämner att de inte kan. Fsk 1 svarade att de har valt att en vuxen ska vara med för att leda barnen rätt och för att få in samtalet om det som sker i spelet. Fsk 2 och Fsk 3 svarade att tillgänglighet är också att veta att det finns material och barnen kan komma och fråga om det som behövs. De säger inte nej till barnen utan oftast ja och menade att barnen därmed har tillgång till det mesta. När barnen vill skapa något får barnen själva komma underfund med vad som behövs och får komma på egna lösningar till olika problem där förskolläraren vägleder barnen. Fsk 3 svarade att de material som inte är tillgängligt finns på laminerade bilder som barnen kan titta på, för att sedan välja om de vill ha något av det materialet som inte är framme. Det kan finnas begränsningar i andra saker som gör att material inte är tillgängligt, men oftast finns material tillgängligt på ett eller annat sätt. Fsk 2 nämnde att man som förskollärare även är tillgänglig för barnen i miljön.

Jag skulle inte vilja säga att tillgänglighet att allting är framme. Eller att barnen har tillgång till allt hela tiden. Utan att det är för mig att barnen vet

vilket material som finns, och att man vet hur man kan göra för att få tillgång till det.

6. ANALYS AV RESULTAT

I följande avsnitt kommer en analys av resultatet från intervjuerna att presenteras. Analysen grundar sig i det sociokulturella perspektivet med fokus på begreppen delaktighet, samspel, kommunikation, språk och mediering som presenterats i avsnittet teoretisk utgångspunkt.

6.1 DELAKTIGHET

När barnen pratar om sin delaktighet i förskolan upplevs det som att de inte får vara med och bestämma så mycket på förskolan. Vid frågan om barnen får vara med och bestämma inne på avdelningen förklarar barnen att det främst är fröknarna som bestämmer och när barnen talar om sin delaktighet är det främst inom leken de får bestämma. Förskollärarna pratar om att barnen får lov att vara med och ta beslut i det vardagliga i förskolan. Här blir det en tydlig skillnad på att barnens och förskollärarnas uppfattningar om delaktighet går åt olika håll. Det beskrivs att barnen får lov att rösta och att det finns en stor acceptans bland barnen vid röstningen. Ett annat exempel som nämns av Fsk 2 och Fsk 3 är barnrådet där barnen får lov att ta upp egna önskemål på förskolan. På så sätt beskrivs en stark koppling mellan delaktighet och demokrati. Trots att barnens och förskollärarnas upplevelser skiljer sig åt är det viktigt att lyssna till barnens tankar. Strandberg (2006) menar att lyssna på barnens tankar ger en indikation på var de befinner sig i sin tankeprocess, vilket kan ge nya infallsvinklar och ge en indikation på var barnens motivation ligger (Strandberg 2006).

Fsk 2 nämnde att begrepp är en central del i undervisningen där barnen blir mer medvetna om sin delaktighet. Det är viktigt att i undervisningen använda rätt begrepp för att förklara olika fenomen trots att barnen inte alltid förstår innebörden i dessa begrepp. Att använda begrepp som barnen inte alltid förstår är ett medierande redskap som Säljö (2015) menar är ett sätt att kunna beskriva och förstå omvärlden som kommer ur samhället, genom mediering kan människan beskriva

ett objekt på olika sätt (Säljö 2015). Säljö (2014) menar att språket är en del av människans kunskapsbildande och möjliggör det att kunna vara delaktiga i att beskriva omvärlden (Säljö 2014). När pedagogerna använder de rätta begreppen ges barnen ett språkligt medierande redskap för att kunna vara delaktig i förskolans undervisning.

Strandberg (2006) förklarar att delaktighet menas med att barnen ska ges möjligheten att kunna vara med i aktiviteter utan att nödvändigtvis behärska det de inte förstår, eftersom barnets inre kompetens har sin grund i yttre gemensamma aktiviteter (Strandberg 2006). Barnen nämner att tillsammans kan de hjälpa varandra om de yngre skulle behöva hjälp med något de inte riktigt behärskar ännu, på så sätt skapas det en delaktighet barnen emellan. Hur barnen och förskollärarna uppfattar barns delaktighet i förskolan ser olika ut, barnen nämner att det är främst i leken de får bestämma och förskollärarna nämner att det är i det vardagliga som barnen är delaktiga i. Förskollärarna vill arbeta på att göra så att barnen känner sig mer delaktiga i förskolan och bli bättre på att förmedla till barnen om de beslut som tas.

6.2 MILJÖ

Barnen svarade att fröknarna bestämmer mest men barnen har egna idéer och tankar om hur det kan se ut inne på avdelningen. Barnen svarar att de vill ha ett dansställe eller att det ska vara jättestökigt inne på avdelningen, vilket kan tolkas som att barnen önskar en förändring på avdelningen. Barnen beskriver att de oftast får fråga en fröken om hjälp när de vill ha något och barnen referera till ett spel som de inte når själva och springcyklar, där de måste fråga en fröken om lov. Det framgår en osäkerhet om huruvida barnen vill ha en vuxen med alltid eller vara själva i att få bestämma och använda vildkatten och springcyklarna. Strandberg (2006) nämner att barnens aktiviteter i miljön ändras i takt med barnens förhållande gentemot miljön, och att miljön inte är neutral utan det finns både känslor och värderingar som påverkar (Strandberg 2006). Fsk 2 och Fsk 3 nämner att de kan ändra miljön

inne på avdelningen temporärt med hjälp av tygstycken som gör det flexibelt att ändra utifrån barnens önskemål.

Fsk 1 förklarade att de främst utformar och planerar miljön utifrån observationer, utan att nödvändigtvis fråga om barnens åsikter. Fsk 1 påstår att det mesta är tillgängligt men att det finns saker på hyllor som barnen behöver fråga efter, oftast säger de ja. Fsk 3 beskrev även trygghetsvandringar som en del i att forma inomhusmiljön. Fsk 3 menade att i de fall där de inte har möjlighet att ändra miljön kan förhållningsätt gentemot miljön ändras. För att kunna ändra förhållningsätt i miljön krävs det som Säljö anser att kunna koda och läsa av signaler i sociala sammanhang för att förstå vad som är accepterat eller inte (Säljö 2000 se Svanelöv, Enarsson, Flygare Wallén & Stier 2019).

Strandberg (2006) påstår att barns utveckling kan gynnas av att material i förskolans verksamhet som finns tillgängligt i deras egen höjd. Strandberg (2006) beskriver även att när material finns tillgängligt kan barnen känna sig mer inbjudna till att ta del av miljön och dela med sig av sina tankar. Därmed kan barnet få känslan av att vara viktig för gruppen men även viktig när de får möjlighet att påverka sin miljö (Strandberg 2006). Fsk 3 nämnde att material inte alltid behöver vara framme för att det ska finnas tillgängligt för barnen. Fsk 1 och Fsk 2 beskriver att ibland behöver vissa saker komma upp på hyllor eller att mer exklusiva undervisningsmaterial är något som barnen inte själva kan ta. Tillgänglighet kan också vara att barnen vet var materialen finns och kan fråga någon vuxen vad de behöver. Det upplevs att förskollärarna ska hjälpa till att vägleda barnen till att tänka vilket material de kan behöva. Däremot upplevs det att barnen skulle vilja nå material själva utan att alltid behöva fråga en fröken och att fråga en fröken upplevs tråkigt. Två barn upplever även att det är mycket städande och undanplockande inne på avdelningen. Barnen har dock många idéer för hur de kan ändra om inne på avdelningen som skrivs ovan.

6.3 SAMSPEL OCH KOMMUNIKATION

Barnen upplever att det är oftast fröknar som lyssnar till vad barnen har att säga medan två barn svarade att ibland lyssnar även barnen på varandra om man vill något. När barnen ska fråga något på förskolan upplevs det som att barnen både kan fråga fröknarna och barnen. Situationer som skapar sociala interaktioner mellan barn och mellan barn och förskollärare är som Strandberg (2006) menar något som förser barnet med språket och som utvecklar barnens tänkande. Förskolan blir en arena för barns utveckling och lärande om man som förskollärare kan skapa sådana tillfällen för samspel och sociala interaktioner (Strandberg 2006). Alla tre förskollärare nämner att det är viktigt att lyssna till barnen och visa att barnens röster blir hörda. Det upplevs att det är viktigt att göra barnen hörda från det lilla till det stora och göra det varje dag, att vara en härvarande pedagog som lyssnar på barnen i olika situationer.

Fsk 1 menar att barnen med hjälp av en förskollärare själva ska tänka ut vad den behöver vid exempelvis skapande aktiviteter, där förskolläraren finns till för att vägleda. Stöter barnet på ett problem vid en skapande aktivitet ska barnen själva komma på en lösning där förskolläraren stöttar och ställer följdfrågor till barnet. Vid diskussionen om spelet vildkatten vill Fsk 1 få in samtal med barnen och på så vis ha en språklig kommunikation med barnen. Samma förskollärare kommer med egna idéer hur de kan involvera barnen mer i utformandet av innemiljön genom att göra rundvandringar och ställa frågor som barnen sedan ska svara på och fortsätta med att rösta. Fsk 3 nämner att så länge barnen vet hur de ska göra för att komma åt en viss sorts material så är materialet tillgängligt. Det medför i sin tur att barnen vet hur de ska kommunicera med pedagoger eller andra barn för att lösa det. Säljö (2015) menar att via kommunikationen i samspel formas barnet, men att barn även föds med en förmåga att interagera och kommunicera med andra. Genom de sociala interaktionerna utvecklas barnet på att reagera och svara på kommunikativa initiativ. I samspelet lär sig barnet även att ta in andras perspektiv och på så sätt inta intersubjektivitet, vilket menas med att ha en förståelse för andra och lära av

varandra. Säljö (2015) fortsätter med att förklara att språket i samspelet utvecklas i takt med att man utforskar kommunikationen och på så sätt även det egna tänkandet (Säljö 2015). Genom att stötta barnet och ställa följdfrågor som Fsk 1 nämner utvecklar barnen sin kommunikativa förmåga och sitt språk.

7. DISKUSSION

Utifrån ovanstående analys kommer det i följande avsnitt framföras en djupare diskussion kring utformandet av innemiljön och barns delaktighet. Utifrån våra forskningsfrågor kommer diskussionen i huvudsak att diskutera barnens och förskollärarnas sätt att tala om utformandet av innemiljön i förskolan. Våra forskningsfrågor är följande:

- Hur talar förskollärare om barns delaktighet i utformandet av innemiljön i verksamheten?
- Hur talar barn om sin delaktighet i utformandet av innemiljön?

Vi ser ett liknande resultat kring det barnen i denna studie säger med resultat från tidigare forskning (Almqvist & Almqvist 2015; Akyol 2020; Dolk 2013; Ree, Alvestad & Johansson 2019; Chen & Wang 2018) där barnen upplever att de inte får bestämma. I Almqvist och Almqvists (2015) studie om makt i förskolan nämns det att lärarna som bestämmer i förskolans verksamhet ses som ett dominant mönster (Almqvist & Almqvist 2015). Det som Almqvist och Almqvist (2015) beskriver går att koppla till det resultat i denna studie där barnen nämner att det är fröknarna som bestämmer mest på förskolan i utformandet av innemiljön på avdelningen, vilket är ett tydligt mönster. Det som barnen upplever att de får bestämma över på förskolan är leken både utomhus och inomhus. Det kan kopplas till Akyols (2020) studie om barns delaktighet i förskolan som visade att barnen var delaktiga i beslut om sin egen lek eller vilket material de skulle använda i verksamheten. Det visade sig även att det inte fanns någon process som barnen var delaktiga i när det gäller beslut om verksamheten eller att barnen inte visste att det fanns någon process de kunde vara delaktiga i (Akyol 2020). Till skillnad från Akyols (2020) studie svarade två barn i denna studie att de hade ett barnråd där de fick vara med och komma med egna önskemål och bestämma om saker i verksamheten. Här förstår barnen att de är mer medvetna om sin delaktighet i att bestämma över beslut som rör verksamheten, vilket kan tolkas som att

förskollärarna i denna studie arbetar tydligare med barnens medvetenhet om sin delaktighet än i Akyols (2020) studie.

Vi ser att förskollärarna i denna studie i likhet med Dolk (2013) och Ree, Alvestad och Johansson (2019) ser på delaktighet på samma sätt, delaktighet handlar främst om demokrati och om att bestämma. Alla tre förskollärarna nämner demokrati som ett viktigt begrepp inom delaktighet och röstning är en viktig del i den processen. Precis som Dolk (2013) beskriver att i förskolans verksamhet är delaktighet oftast förknippad med hur pedagoger och barn delar på rätten att få bestämma. De demokratiska samspelet mellan pedagoger och barn beskrivs som en viktig del av delaktigheten i förskolan (Dolk 2013). För att barnen ska få sin röst hörd och vara delaktiga menar alla tre förskollärare att det är viktigt att lyssna på barnen och vara en härvarande pedagog, vilket är ett verktyg för barnets utveckling. Det går att koppla till det som står i Barnkonventionens i kapitel 12, att barn ska kunna uttrycka sina tankar och åsikter vilket ska respekteras (SFS 2018:1197). Där finns det en likhet mellan vad förskollärarna säger och vad som står skrivet i lagen, att delaktighet inte bara är demokrati, vilket i likhet med vad Dolk (2013) menar med att delaktighet inte bara är att bestämma utan att det handlar också om att vuxna ska lyssna på vad barnen säger, både verbalt och med kroppsspråket. Delaktighet handlar om att få kunna uttrycka sig, att barnen ska få uttrycka sin åsikt (Dolk 2013). Fsk 2 och Fsk 3 nämner också att en viktig del i delaktighet är trygghet och att i den tryggheten vågar barnen dela med sig av sina åsikter samt tankar. Enligt Ree, Alvestad och Johanssons (2019) studie om makt är tillit en viktig del i ett samhälle för att kunna uttrycka sina åsikter och idéer. För att barnen ska kunna våga uttrycka sig behövs det tillit och respekt för varandra, som är en grund för den demokratiska verksamheten i förskolan där barnen ser sig själv och andra barn som viktiga individer i gruppen (Ree, Alvestad & Johansson 2019). Fsk 2 nämner att det är viktigt att bekräfta barnet i deras utforskande för att skapa en vi-känsla i barngruppen och genom den känslan skapa en trygghet i barngruppen som blir en

del av delaktigheten, vilket kan kopplas till det som Ree, Alvestad och Johansson (2019) tidigare nämnt om att barnen ska känna sig som en del av gruppen.

Knauf (2019) menar att hur tillgängligt ett material är kan definieras i tre olika nivåer, första nivån är att barnen själva lätt har tillgång till materialet (Knauf 2019). Det kan tolkas som att allt material helst ska vara på barnens nivå och allt ska vara framme hela tiden. Dock så kan det likväl tolkas så som alla tre förskollärare beskriver det, att ett tillgängligt material också kan anses vara tillgängligt om barnen vet hur man ska komma åt det trots att det inte är i barnens höjd eller synligt för dem. Ett exempel som Fsk 2 lyfter är just att kunna peka eller gå till en pedagog och berätta att man vill använda ett specifikt material för att sedan få hjälp att ta fram det. Fsk 3 nämner att de gör materialet tillgängligt för alla genom att använda sig av laminerade bilder på material som inte är framme, vilket betyder att de barn som inte kan säga det verbalt kan visa genom kroppsspråket. Som Dolk (2013) menar är förmågan att lyssna på barnen inte bara verbalt utan även via kroppsspråk (Dolk 2013). Trots att allt material inte finns tillgängligt hela tiden blir materialen ändå tillgängligt om barnen kan fråga eller visa genom att peka på bilder vad de vill ha och då kan förskolläraren hjälpa barnen att ta fram. På så sätt blir de kommunikativa förmågorna vitala i att få tillgång till material. För de barn som har svårt för kommunikation både kroppsligt och verbalt anser vi att de riskerar att få mindre tillgång till det material som inte står framme. I detta fall så skulle de laminerade bilderna på material som inte är synligt kunna hjälpa även de här barnen att få tillgång till allt material. För att försöka ge barnen tillgång till material beskrivs det i Cheng och Wangs (2018) studie att barn ska ges möjligheten att få information om vilket material som finns och vad de kan behöva (Cheng & Wang 2018). Om materialet presenteras via laminerade bilder, för barn som har svårigheter att kommunicera på olika sätt anser vi att chansen blir större att materialet blir tillgängligt för alla.

Vid diskussionen om spelet Vildkatten vill förskollärarna få in en språklig kommunikation med barnen medan barnen själva ville spela Vildkatten utan en vuxen i sällskapet. Almqvist och Almqvist (2015) nämner att relationen mellan pedagoger och barn är viktig för att utveckla barnens förmåga till att ta beslut. I den relationen är det viktigt att pedagoger vågar lita på barnens kompetenser och tankar även om det leder mot ett annat håll än pedagogen själv har tänkt (Almqvist & Almqvist 2015). Att alltid ha med en vuxen vid spelet vildkatten är något som barnen ibland upplever som störande och att förskolläraren inte riktigt vågar tro på barnen fullt ut. I relationen mellan förskollärare och barn kan det då bli relevant att kunna känna av stämningen och lita till att barnen har kompetenser att föra samtalet vidare utan förskollärarens närvaro, något som upplevs att förskolläraren är öppen för. Fsk 1 och Fsk 2 vill att en vuxen ska vara med om barnen ska ha mer exklusiva material, eftersom det är ett undervisningsmaterial och har ett specifikt syfte. Utifrån det här kan det tolkas att förskollärarna vill skapa djupare samtal om dessa material där en vuxen ska vara med för att leda samtalet, medan det uppfattas från barnen att de inte alltid vill ha en vuxen med och vill komma åt material själva. Att ha tillgång till material som är anpassat till undervisning är som Berti, Cigala och Sharmahd (2019) beskriver något som hjälper barnen att utveckla sina färdigheter.

Fsk 2 och Fsk 3 beskriver att de måste använda sig av tillfälliga och flexibla material för att utforma sin innemiljö på grund av att de inte har fri tillgång till sina lokaler. Det upplevs från förskollärarna att ha tillfälliga och flexibla material är något som kan vara negativt och att ha permanenta lärmiljöer är bättre, vilket det inte alltid behöver vara. De flexibla materialen kan göra att förskollärarna hela tiden måste tänka efter vad som intresserar och lockar barnen just nu i förskolans verksamhet för att kunna skapa aktuella miljöer. Knauf (2019) nämner att flexibelt material är viktigt i miljön för att kunna följa barnens intresse och behov i verksamheten (Knauf 2019). Berti, Cigala och Sharmahd (2019) beskriver att en varierande miljö utvecklar barnens sociala interaktioner, engagemang och utforskande beteende (Berti, Cigala & Sharmahd 2019). Att använda sig av tillfälliga och flexibla material

som tygstycken gör att barnen erbjuds varierande aktiviteter och valmöjligheter, vilket tas upp i läroplanen för förskolan att miljön i verksamheten ska erbjuda (Skolverket 2018). Enligt förskolans läroplan är förskollärares uppdrag att oavsett om det finns fri tillgång till lokalerna eller inte skapa en god miljö som bidrar och inspirera till samspel och utforskande av omvärlden, för barnets utveckling och lärande (Skolverket 2018). Enligt Skollagen så ska barnen i förskolans verksamhet erbjudas en god miljö (SFS 2010:800). För att en god miljö ska uppstå krävs det vissa kriterier, dessa kriterier är att miljön ska vara trygg, inspirerande och utmanande i barnens utforskande, miljön ska även ge barnen möjlighet till låg ljudnivå och avskildhet (Claesdotter 2005). Utifrån alla tre förskollärares svar om miljön är trygghet en viktig aspekt och att vara en närvarande pedagog som bjuder in till samtal är en annan aspekt i miljön. Det som ingen av förskollärarna nämner är avskildhet som en aspekt, vilket kan bero på att avskildhet som begrepp inte står i läroplanen (Skolverket 2018). Det kanske är något som behöver ses över mer i verksamheterna att även avskildhet erbjuds så som Claesdotter (2005) påstår, fast det inte nämns i läroplanen.

Det finns både en likhet och skillnad när det gäller utformandet av innemiljön kopplat till vad tidigare forskning (Chen & Wang 2018; Berti, Cigala & Sharmahd 2019) säger om miljön. Fsk 1 och Fsk 2 nämner att de oftast tittar på vad barnen leker med, om leken stannar av och om konflikter uppstår, då ändrar de om i miljön. Fsk 3 nämner trygghetsvandringar som en del i att utforma innemiljön, där förskollärarna tillsammans med barnen går runt och diskuterar de olika utrymmena. Chen och Wang (2018) beskriver att lärare oftast tar förgivet hur miljön ska se ut utan att ha en direkt dialog tillsammans med barnen om vad de tycker, vilket är nödvändigt för barns delaktighet och kreativitet (Chen & Wang 2018). Det är liknande den metod Fsk 1 och Fsk 2 använder för att utforma innemiljön utan att ta del av barnens tankar eller åsikter genom att använda sig av observationer. I Berti, Cigala och Sharmahds (2019) studie visar det sig att barn hade egna preferenser och visioner kring innemiljön som skiljer sig från hur vuxna tänker kring miljön. De

menar att barnens vision bygger på deras sätt att använda miljön i deras fantasivärldar, där de kan ge förslag på förbättringar i den fysiska miljön (Berti, Cigala & Sharmahd 2019). Barnen som intervjuades i denna studie hade tydliga förslag på vad de vill ha i sin miljö inne på avdelningen och ville kunna komma åt vissa material själva utan en vuxen. Chen och Wang (2018) menade att det är viktigt att barnen får möjlighet till att dela med sig av sina tankar och funderingar kring den fysiska miljön samt om det behövs några förändringar. I utformandet av den fysiska innemiljön är barns delaktighet en värdefull del av att få en insikt i förbättring av innemiljön i förskolans verksamhet. Chen och Wang (2018) menar att barn besitter kompetenser till att göra sina röster hörda och på så sätt kan vara delaktiga i att ta beslut i verksamheten (Chen & Wang 2018).

Avslutningsvis utifrån resultatet och diskussionen av studien lyfter alla tre förskollärare själva exempel på att använda sig mer av intervjuer och samtal för att utveckla sina metoder för barns delaktighet i utformandet av innemiljön. Förskollärarna vill bredda sin syn på delaktighet och att det inte behöver stanna vid att bestämma. Barnen själva nämner att de inte har någon större delaktighet i varken utformandet av innemiljön eller i övriga beslut om förskolan. Samtidigt nämner barnen att de har barnråd där de kan komma med egna idéer som berör förskolans verksamhet och känner sig delaktiga i det. Vi upplevde att det finns en vilja hos förskollärarna att arbeta vidare med barns delaktighet i förskolans verksamhet. Vid intervjuerna med barnen upplevdes det att efter hand kom barnen på att de är delaktiga i olika beslut på förskolan, som de kanske inte har tänkt på tidigare. Studien visar att förskollärarnas och barnens syn på delaktighet skiljer sig åt, där barnen nämner att de inte är delaktiga i så mycket i verksamheten medan förskollärarna anser att barnen är delaktiga i det vardagliga. Skillnaderna mellan barnens och förskollärarnas syn behöver inte nödvändigtvis betyda att barnen inte är delaktiga i utformandet av innemiljön, det kan handla om hur barnen görs medvetna om sin delaktighet.

8. EGNA REFLEKTIONER

Efter denna studie har vi som förskollärostudenterna fått en djupare inblick i hur både barn och förskollärare talar om delaktighet i utformandet av innemiljön. Vi har sett att uppfattningarna går åt olika håll och det är något vi kommer ta med oss i vår yrkesroll som förskollärare. Att göra intervjuer med barnen har varit intressant för att förstå barnens tankar på en djupare nivå som man kan fortsätta med ute i verksamheten. Genom intervjuer görs barnen mer medvetna om sin delaktighet vilket vi upplevde under studiens gång som något väldigt positivt och är något som vi kommer att ta med oss som framtida förskollärare. Att involvera barnen mer och att få dem att känna sig delaktiga i beslut som rör innemiljön i förskolans verksamhet är något som vi kommer att ta med oss.

En intressant vidare studie kring ämnet hade varit att göra en större studie kring barns delaktighet i utformandet av innemiljön i förskolans verksamhet. Vi hade velat göra en mer omfattande studie för att se om vårt resultat hade stämt överens med det nya resultatet, men även för att öka relevansen och tillförlitligheten av studiens innehåll. Det hade även varit mycket intressant att utöka studien med observationer för att kunna få syn på det som förskollärarna och barnen talar om när det gäller delaktighet i innemiljön.

Referenslista

Akyol, T. (2020). Teachers decide because they are adults: the views of Turkish preschoolers about participation. *European early childhood education research journal*, 28(5), ss. 659-674.

<https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1817237> [2021-09-29].

Almqvist, A-L. & Almqvist, L. (2015). Making oneself heard – children's experiences of empowerment in Swedish preschools. *Early Child Development and Care*, 185(4), ss. 578-593.

<https://doi.org/10.1080/03004430.2014.940931> [2021-09-29].

Berti, S., Cigala, A. & Sharmahd, N. (2019). Early Childhood Education and Care Physical Environment and Child Development: State of the art and Reflections on Future Orientations and Methodologies. *Educational Psychology Review*, 31, ss. 991-1021.

<https://doi.org/10.1007/s10648-019-09486-0> [2021-09-29].

Chen, H. & Wang, X. (2018). Children's Evaluation of the Physical Environment Quality in Kindergarten: A Case Study from China. *International Journal of Early Childhood*, 50, ss. 175-192.

<https://doi.org/10.1007/s13158-018-0219-7> [2021-09-29].

Claesdotter, A. (2005). Miljön sänder budskap. *Läraren*. 16 augusti.

<https://www.lararen.se/forskolan/annat/miljon-sander-budskap> [2021-09-29].

Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Stockholm: Ordfront.

Eliasson, A. (2018). *Kvantitativ metod från början*. Lund: Studentlitteratur.

Knauf, H. (2019). Physical Environments of Early Childhood Education Centres: Facilitating and Inhibiting Factors Supporting Children's Participation. *International Journal of Early Childhood*, 51, ss. 355 - 372.
<https://doi.org/10.1007/s13158-019-00254-3> [2021-09-29].

Källström, Å. & Andersson Bruck, K. (2017). *Etiska reflektioner i forskning med barn*. Malmö: Gleerups.

Magne Holme, I. & Krohn Solvang, B. (1997). *Forskningsmetodik - Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Ree, M., Alvestad, M. & Johansson, E. (2019). Hallmarks of participation – children's conceptions of how to get access to communities in Norwegian Early Childhood Education and Care (ECEC). *International Journal of Early Years Education*, 27(2), ss. 200-215.
<https://doi.org/10.1080/09669760.2019.1607262> [2021-09-29].

SFS 2018: 1197. *Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Arbetsmarknadsdepartementet MRB.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197 [2021-09-29].

SFS 2010:800. *Skollagen*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800 [2021-09-29].

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2018/laroplan-for-forskolan-lpfo-18?id=4001> [2021-09-29].

Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken – Bland plugghästar och fusklappar*. 2. uppl., Stockholm: Norstedts.

Svanelöv, E., Enarsson, P., Flygare Wallén, E. & Stier, J. (2019) Understanding of participation in daily activity services among people with intellectual disabilities: A pedagogical sociocultural perspective. *Journal of intellectual disabilities*, 23(2), ss. 203-215.
<https://journals-sagepub-com.ezproxy.hkr.se/doi/pdf/10.1177/1744629517743578> [2021-09-29].

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken - Ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2015). *Lärande - en introduktion till perspektiv och metaforer*. Malmö: Gleerups.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhälls-vetenskaplig forsknings*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilagor

Bilaga 1: Frågor till barnen

1. Brukar ni barn få vara med och bestämma här på förskolan?

Om ja,

- Vad är det då ni får vara med och bestämma om?
- Vill ni få bestämma om fler och andra saker?
- När ni barn ska bestämma något, gör ni det så själva eller tillsammans med fröknarna?

Om nej,

- Vem är det då som bestämmer?
- Vad bestämmer de om?
- Skulle ni vilja få vara med och bestämma?
- Vad skulle ni vilja få bestämma om?

2. Vem tycker ni bestämmer mest på förskolan?

3. Vem kan ni barn fråga om ni vill något här på förskolan?

4. Tycker ni att någon lyssnar på er när ni vill bestämma?

Om ja,

- Vem är det så som lyssnar?

Om nej,

- Vem vill ni ska lyssna på er när ni vill bestämma?

5. Vad tycker ni är roligt att bestämma om här på förskolan?

6. Finns saker, leksaker och annat som ni vill använda men som ni inte själva når?

Om ja,

- Vad tycker ni om det?
- Vad är det för saker?

- Hur gör ni för att kunna använda dem?
- Vem pratar ni med/frågar ni för att få tag på de sakerna?
- Skulle ni vilja ha det annorlunda? Hur då i så fall?

Om nej,

- Vad tycker ni om det?

7. Vem bestämmer hur det ska se ut på avdelningen ni är på?
8. Om ni fick bestämma helt själva, hur skulle ni då vilja att det ser ut på avdelningen och vad skulle ni vilja ändra på här inne på förskolan?

Bilaga 2: Frågor till pedagogerna

1. Vad betyder delaktighet för dig?
2. Hur arbetar ditt arbetslag med delaktighet i förskolan?
3. Hur ser processen ut när du/ni möblerar om eller inreder innemiljön på avdelningen?
4. Involverar ni barnen när ni ska utforma eller ändra i innemiljön? Om ja, beskriv på vilket sätt och hur ni går tillväga. Om nej, vad beror det på enligt dig?
5. Hur skulle du vilja arbeta för att göra barnen mer delaktiga vid planerande och utformandet av innemiljön?
6. Vad betyder tillgänglighet för dig?
7. Vad har barnen tillgång till för material?
8. Finns det en någon begränsning för vilket material som finns tillgängligt? Om ja, beskriv vilket material det gäller och vad du anser det beror på.
9. Arbetar ni med att göra barnen medvetna om sin delaktighet i förskolan, beskriv i såfall hur?
10. Hur tänker du att du skulle vilja jobba (mer) med barns delaktighet utifrån de förutsättningar ni har?

Bilaga 3: Missivbrev till pedagoger

21/9 - 2021

Till pedagoger på förskolan:

Information om projektet barns delaktighet i utformandet av innemiljöer med försäkran om samtycke

Detta är en förfrågan om deltagande i en studie om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer. Vi vill uppmärksamma dig om att deltagandet är frivilligt och du har rätten att avbryta ditt deltagande när som helst. Du har även rätten till en uppföljning efter studien har genomförts.

Vi är två lärarstudenter som heter Louise Olsson och Erica Olofsson och kommer från Högskolan Kristianstad, under hösten 2021 läser vi vår sista termin på förskolläraprogrammet. Vi kommer att genomföra en studie där vi vill undersöka barns delaktighet i utformandet av innemiljön. Syftet med studien är att få en djupare kunskap kring barns och pedagogers inställning kring utformandet av innemiljön. Studien genomförs som en del av vårt självständiga arbete och kommer att publiceras i vår examensuppsats.

Studien kommer att bestå av intervjuer av barn och pedagoger i förskolans verksamhet. Det som förväntas av ditt deltagande som pedagog är att du svarar enligt dina egna tankar och förutsättningar. Intervjun kommer att genomföras enskilt tillsammans med oss studenter på en ostörd plats i verksamheten. Intervjun kommer att genomföras under vecka 40 vid ett tillfälle och kommer att bestå av ca 10 frågor vilket motsvarar 40 minuter. Vi kommer att samla in dina svar med hjälp av ljudinspelning. Studien i sin helhet kommer att registreras på Högskolan

Kristianstad i enlighet med lagen om hantering av personuppgifter. Vi följer även lagen om GDPR. Den insamlade informationen kommer att förvaras på ett USB minne som är oåtkomligt för obehöriga. All insamlad information kommer att förstöras när studien är slutförd och godkänd.

Vi önskar besked om ditt samtycke under vecka 39. Meddela oss ditt svar till en av våra mailadresser nedan. Dina frågor är välkomna och du kan kontakta oss på:

- Erica Olofsson: erica.olofsson0038@stud.hkr.se
- Louise Olsson: louise.olsson0026@stud.hkr.se

Vår handledare på Högskolan Kristianstad är Annika Bondesson:
annika.bondesson@hkr.se

Samtycke till deltagande i studien om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer.

- JA, jag har läst informationen och samtycker till att delta i studien om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer.**
- JA, jag samtycker till att ljudinspelas i samband med studien om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer.**

Datum_____.

Deltagarens Namnteckning

Namnförtydligande

Bilaga 4: Missivbrev till vårdnadshavare

21/9 - 2021

Till vårdnadshavare för barn på förskolan:

Information om projektet om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer.

Detta är en förfrågan om ert barns deltagande i en studie om barns delaktighet i utformandet av innemiljön. Vi vill uppmärksamma er på allt deltagande är frivilligt och att ert barn kan och har rätten till att avbryta deltagandet när som helst. Du/ni har rätten till en uppföljning efter studien har genomförts.

Vi är två lärarstudenter som heter Louise Olsson och Erica Olofsson och kommer från Högskolan Kristianstad, under hösten 2021 läser vi vår sista termin på förskolläraryrket. Vi kommer att genomföra en studie där vi vill undersöka barns delaktighet i utformandet av innemiljön. Syftet med studien är att få en djupare kunskap kring barns och pedagogers inställning kring utformandet av

innemiljön. Studien genomförs som en del av vårt självständiga arbete och kommer att publiceras i vår examensuppsats.

Studien kommer att bestå av intervjuer av barn och pedagoger i förskolans verksamhet. Vi kommer genomföra en gruppintervju med ert barn för att göra intervjun mer inbjudande, och för att skapa ett samtal. Under gruppintervjun kommer vi göra en ljudinspelning och vi kommer inte filma in något. Studien kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om hantering av personuppgifter (GDPR). Det insamlade materialet kommer att läggas över på USB minne för säker lagring och för att obehöriga inte ska ta del av materialet. Efter studien har blivit godkänd och är avslutad kommer allt material samt personuppgifter att förstöras. Vi kommer att göra gruppintervjun vid ett tillfälle någon gång under vecka 40.

Vi önskar besked om samtycke under vecka 39. Ni är välkomna med era frågor och funderingar på mail:

- Louise Olsson: louise.olsson0026@stud.hkr.se
- Erica Olofsson: erica.olofsson0038@stud.hkr.se

Vår handledare på Högskolan Kristianstad är Annika Bondesson:
annika.bondesson@hkr.se

Samtycke till vårt barns deltagande i studien om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer.

- JA, jag/vi har läst informationen och samtycker till att mitt/vårt barn deltar i studien om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer.**

- JA, jag/vi samtycker till att mitt/vårt barn ljudinspelas i samband med studien om barns delaktighet i utformandet av innemiljöer.**

Barnets namn_____:

Datum_____:

Vårdnadshavares underskrift (vid gemensam vårdnad krävs bådas underskrift)

_____:

Vårdnadshavares namnteckning

_____:

Namnförtydligande

-----:

Vårdnadshavares namnteckning

-----:

Namnförtydligande